

Aikaisemmat sisällönkuvailun koulutustarvekyselyt

Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä

<https://www.kivi.fi/pages/viewpage.action?pageId=59937473>

Koulutustarvekysely 2010

Minkä tyyppinen koulutus olisi hyvä?

- lähikoulutusta toivotaan eniten, lisäksi ConnectPro-mahdollisuus
- luentoja ja käytännön työpajoja
- koulutusta tieteenaloittain
- kysymyksiä etukäteen, luento-osio nauhoitettuna verkkoon
- myös ruotsin kielellä
- yksipäiväinen koulutus sai eniten kannatusta

Millaista sisällönkuvailukoulutusta olisi tarpeen järjestää?

- Sisällönkuvailun välineistä erityisesti asiasanastot ja niiden käyttö, esim:
 - olisiko termien määrää syytä rajoittaa ja määritellä sisällönkuvailun tarkkuusaste?
 - Nykyisin sisällönkuvailu saattaa mennä hyvin yksityiskohtaiseksi ja jopa tiedonhakijaa harhaanjohtavaksi, kun julkaisuista on saatettu asiasanoittaa siinä vain lyhyesti käsitellyjä kohtia.
 - eri alojen erikoissanastot: mitä saa ja kannattaa käyttää, jos YSA:sta ei löydysopivaa termiä
 - omien asiasanojen käyttö erityisalojen sisällönkuvailussa
- Asiasanastokoulutus ensisijainen. Aina on noviiseja, joten tarvetta sekä peruskoulutukseen perussanastoista (YSA) että myös syventävään koulutukseen esim. MeSHistä ja Kongressin kirjaston asiasanastosta.
- asiasanastot (myös vieraskieliset), luokitus, tieteenalana mm. terveysala, tekniikka, palveluala, sosiaaliala, kulttuuriala, liiketalous
- Ontologiat usealla kielellä. E-materiaalin sisällönkuvailu, kiinteiden kenttien koodit, aineiston yleismäärä jne. Asiasanastot ja luokitusjärjestelmät yleisellä tasolla
- Miten Fennicaa asiasanoitetaan (käytännön kokemuksia: kauankoyksi kirja vie aikaa, tarkastaako joku toinen asiasanoituksen, pohditaanko tiimissä sopivia asiasanoja, onko muita apuvälineitä kuin YSA, miten asiasanoitukseen liittyvä hiljainen tieto siirtyy)?
- Miten esim. Heleconia, Selmaa tai jotain muuta tietokantaaasiasanoitetaan? Tai millaista on esim. Finlexin asiasanoitustyö?
- Olisi siis mielenkiintoista saada esityksiä eri tietokantojen sisällönkuvailusta ja sen kautta ymmärtää mistä tietokantakohtaiset erot johtuvat (asiakaskunta ja siitä johtuvat erilaiset tavat hakea tietoa, tietokannan historia)
- LCSH:n käyttökokemuksia
- Asiasanoitus ja tiedonhaku; YSO;
- YSA (Luetteloinnin tiedotuspäivillä eri vuosina Eeva Kärjen esitykset ovat olleet hyviä ja hyödyllisiä)
- Eri tieteenalojen: tekniikka, liiketalous, SoTe, kulttuuri, asiasanoitus kiinnostaa
- Koulutus tulisi kohdistaa sisällönkuvailun tarkkuuteen ja olennaisuuteen. Nyt näkee paljon kuvailua, jossa epäolennaisetkin asiat on kuvailtu asiasanoin. Olisi parempi, jos sisällysluettelot tallennettaisiin sille kuuluvaan kenttään ja asiasanoina käytettäisiin julkaisun keskeisimpiä sisältöjä kuvaavia termejä. Koulutuksen tulisi vastata myös kysymyksiin, saako kustantajan verkkosivuilta kopioida julkaisun kansitekstejä tiivistelmiksi, sisällysluetteloita jne. **Olisi hyvä myös saada selvyys asiaan YSA vs. YSO.** FRBR ja nykyiset kirjastojärjestelmät
- myös tekniikasta, miten sitä voi käyttää OPACissa ym. tietokannoissa asiakkaalle apuna ns. widgettien avulla (meillä olisi käyttöä esim. gradujen syöttöputkessa, jossa asiakas antaa tietoja työstään)
- uusien kenttien käytöstä, termistöistä, muodosta
- vinkkausta yleistermien ja maantieteellisten termien käytöstä (unohtuvat kun niitä ei asiasanastosta tule esille tavallisella haulla)

- Hyvät työkäytänteet esim. kokeneen sisällönkuvailijan työprosessi.
- Erilaisten järjestelmien, kuten Aleph ja Voyager vaikutus prosessiin.
- Ulkomaisen aineiston sisällönkuvailu ja sen välineet, erityiskysymys Ebraryn viitteet.
- Tekniikan alan sanastot, erilaisten ontologioiden käyttö.
- Sisällönkuvailun yhteys tiedonhakuun.
- Yhteisöllinen (kirjasto+asiakkaat) kuvailutiedon tuottaminen, tiivistelmien ja muun kuvaileva informaation käyttö sekä niihin liittyvät tekijänoikeudet.
- Riittävän ja asiakasta palvelevan sisällönkuvailutiedon tuottaminen.
- ohjeellisista tiedostoista (=auktoriteettitiedostoista), niiden yhtenäisestä rakentamisesta ja käytöstä
- YSA-YSO -suhteista yms.
- teoskohtaisesta luetteloinnista joka lähestyy sisällönkuvailua (vrt. formaatin 6xx-kentät)
- miten Alephin tietueita saa korjailta (esim. samassa tietueessa on sama asiasana useampaan kertaan, saako luettelointiin koskea)
- kirjastojen nykyisistä sisällönkuvailukäytännöistä (auttaisi ymmärtämään nykyistä sekamelskaa)
- asiasanoituksen peruseriaatteista: mitä kuvaillaan, miksi ja missä laajuudessa
- poimintaluetteloinnin peruseriaatteet
- **asiasanastot (mitä voi käyttää, miten hyödyntää Alephista löytyviä asiasanoja)**
- e-aineiston luetteloinnista yksittäin hankitut teokset, pakettina hankitut teokset, vapaasti verkossa saatavilla oleva aineisto, viranomaisten verkkojulkaisut)
- Aleph-ohjelman teknisistä ominaisuuksista (lyhytkomennot, oikotiet, perustyökalut)
- **YSA:aan liittyen koulutusta perusteista, ketjutuksesta, kurinpalautusta YSA-termien osalta (oikea muoto Vesasta),** henkilönnimien ja yhteisönnimien muotojen käyttöön yhteiset pelisäännöt, koulutusta kenttien (esim. 648, 655, 567) käyttöön, jotta käytäntöjä kirjastojen välillä voitaisiin yhtenäistää. Koulutusta uuden VESAn käyttöön ja sen tarjoamiin uusiin mahdollisuuksiin. **Tietoa YSOsta.**
- **tarpeellisin olisi käytännönläheinen YSO-koulutus**
- asiasanastot, **ontologiat**, luokitusjärjestelmät , erityisesti UDK
- a. LCSH (tässä meidän itäsuomalaisessa tilanteessa olisi hyvä saada vielä koulutusta kongressin kirjaston asiasanoituksesta)
- b. MeSH
- **c. YSO (miten uudesta YSOsta saadaan uusia hyötyjä vanhaan YSAan verrattuna)**
- sisällönkuvailusuositusten läpikäyntiä.
- miten uusi kirjastojärjestelmä suhtautuu sisällönkuvailuun
- **YSA:n ontologiasysteemit ovat olleet vähemmän koulutuksesta.** Samoin UDK:ta on viime vuosina opetettu niukasti, vaikka sitä edelleen käytetään
- useassa organisaatiossa.
- **ainakin ontologioista pitäisi olla joku luento, paneeli (tai vaikkapa työpaja?) tms. Kukaan ei oikeastaan tiedä tällä hetkellä miten ontologioihin pitää suhtautua ja mikä on tilanne, mitään päätöksiä ei ole tehty. Ontologioihin (varsinkin YSOon) liittyy kaikenlaisia ongelmia ja selvitettäviä asioita, joista pitäisi keskustella. Syksyn ontologiaseminaari oli oikeastaan vasta keskustelun avaus, josta pitää jatkaa**

Ketä suosittelisit kouluttajaksi? Voisitko itse olla kouluttajana?

- Kokeneita sisällönkuvailijoita, joilla on hyvä käytännön osaaminen ja kokonaisnäkemys sisällönkuvailun kehittämisestä.
- Joku/jotkut sisällönkuvailun asiantuntijaverkoston työskentelyyn osallistuneista. Kouluttajan/kouluttajien tulisi tuntea myös AMK-sektorin tarpeet
- Henkilöä, jolla on sisällönkuvailutyöstä mahdollisimman vankka kokemus. | Eeva Kärki | Arto-sanaston ylläpitäjä
- Paikkakuntakohtaiset kouluttajat: Liisa Hilander TYK:sta, lisäksi paikalliset kouluttajat AAB:sta, AMK:sta, kaupunginkirjastosta, Terhi Sandgren Terkosta: NLM, Marja Kovero Terkosta: MeSH
- voisin kouluttaa UDK:ta / Kirsi Lepistö, Tampereen teknillinen yliopisto

Muita huomioita yms. sisällönkuvailukoulutukseen liittyen?

- YSA:n termit olisi hyvä saada myös englanniksi. Koulutus voisi vastata myös tähän useita kirjastoja askarruttavaan aiheeseen, mistä löytää termit palvelemaan ulkomaisia asiakkaitamme. Nykyinen käytäntö on tasoltaan hyvin kirjavaa
- valmiiden sisällönkuvailutietojen hyödyntäminen-
- verkkoaineistojen kuvailu
- yleisten käsitteiden käyttö eli vapaan indeksoinnin sanaryhmät
- maantieteelliset asiasanat, henkilöt, yhteisöt ja kohdeyhteisöt
- ketjutus vai ei?
- yhteiset pelisäännöt (esim. Linda)?
- Yleisesti tulisi luoda nykyistä paljon enemmän yhdenmukaisuutta sisällönkuvailuun, varsinkin esim. Lindan tasolla. Siis haaveita siitä,
 - miten edettäisiin kohti yhteistä YSA/Allärsin jne. käyttötapaa, voitaisiinko asiasanojen määrää tietuetta kohti yhteisesti rajata Lindassa yms.
 - miten ryhmiteltäisiin aineistoa tieteenaloittain, lähtökohtana esim. kokoelmakarttakoodin aihealuejärjestelmä ja sen laajentaminen, kun luokituksia ei ole yhtenäisesti käytössä - on tosi kurjaa, että pelkillä asiasanoilla kokonaisuuksien hallinta häviää
- Eri asiasanastoihin ja luokituksiin liittyvät koulutukset kiinnostavat vain siltä osinkun niitä työssään tarvitsee
 - jokaiselle sanastolle ja luokitukselle tarvitaan omakoulutuksensa.
 - Ei koulutusta, jossa puhutaan useista asiasanastoista ja suurin osa niistä on sellaisia, joita vain harva käyttää.
 - Koulutukset liittyen muihin sanastoihin tai luokitusjärjestelmiin kuin YSA:aan voisivat olla työpajatyypisiä.
 - Säännöllisesti järjestettävä koulutus on tarpeen käytäntöjen yhtenäistämiseksi.
 - Kehitysehdotuksia: VESAan intra (blogeja tms.), jossa voisi keskustella esim.yksittäisistä kentistä, kenttiin liittyvistä ongelmista jne.
- Paljon muuttuneita termejä, sanastojen ajantaistus, ontologiat ja rajapinnat
- Koulutukseen tulisi liittää myös pelisääntökeskustelu(esim. jokaisen velvollisuuskuvailu oma julkaisunsa yhteistietokantaan).
- Ei pitäisi hirveästi panna aikaa uusien tai vanhojen "mielenkiintoisten projektien" esittelyyn ja vaihtoehtoisten tulevaisuuksien pähkäilyyn, vaan keskittyä välineiden tekniikkaan, mahdollisuuksiin ja perusideaan, minkä ilmaisemiseksi välineet on suunniteltu. Erikseen sitten visiointipäivät.
- käydä sisällönkuvailua eri tieteenaloittain eri päivinä
- voisi ottaa esiin yleistieteellisen ja erikoiskirjaston tarpeet sisällönkuvailussa
- Yleensä koulutuksissa on pääpaino ollut vahvasti luettelointitekniikkaan liittyvää. Tarvittaisiin myös sellaista koulutusta, jossa opetettaisiin miten kirjasta taimuusta objektista saadaan tehokkaasti irti sisällön pääpiirteet ja miten nämä siirretään luokituskoodeiksi ja asiasanoiksi. Kenttä-osakenttäkiistat voisi jättää tässä yhteydessä enemmän taka-alalle kuin on ollut tapana
- Suomalaisia musiikinluettelointi- ja sisällönkuvailukäytäntöjä on kehitetty aktiivisesti, mutta pääarkkitehteinä ovat olleet yleisten kirjastojen edustajat, vaikka yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastotkin ovat olleet kehitystyössä mukana. Esim. asiasansanojen ketjuttamisesta musiikiluettelolijat eivät ole valmiita luopumaan
- koulutuksen kohdeyleisön pitää käsittää kaikki kirjastosektorit - mikä taho toimii järjestävänä organisaationa?
- maksullisuus (paikan vuokra, osalle luennoitsijoille pitää maksaa matkat ja palkkio jne.)
- pitäisi pyrkiä yhdenmukaistamaan käytäntöjä
- pitäisi korostaa sisältöosaamista

sai eniten kannatustannatusta

Mitä koulutettu aiemmin?

sisällönkuvailukoulutus 2008 aiheita

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/171988/Sis%C3%A4ll%C3%B6nkuvailukoulutusta_Helsingiss%C3%A4_16.pdf?sequence=1

Linnea-opac- ja luettelointityöryhmä ja Kansalliskirjaston Linneapalvelut järjestivät 16. tammikuuta Teollisuuskadulla sisällönkuvailukoulutusta yliopistokirjastojen henkilökunnalle (sisällönkuvailijat, tiedonhakijat) ja muiden kirjastojen Voyagerille tallentaville sisällönkuvailijoille. Tilaisuuteen oli ilmoittautunut 189 alan ammattilaista 56 eri kirjastosta tai organisaatiosta.

- Koulutuksen aluksi **Eeva Kärki** kertoi sisällönkuvailun yleisistä periaatteista Voyager-kirjastoille laadittujen ohjeiden valossa. Hän käsitteli luokituksia, asiasanastoja, erityisesti Yleistä suomalaista asiasanastoa sekä esitteli Yleistä suomalaista ontologiaa (YSO) ja Yleiseen suomalaiseen asiasanastoon perustuvaa ontologiaa (tietyin aihealueen käsitteistön täsmällinen määrittely tietokoneymärteisessä muodossa).
- **Lassi Lager** tarkasteli mitä asiasanastoja ja luokituksia käytetään ennakkokyselyyn vastanneissa kirjastoissa. Kyselyn mukaan Yleinen suomalainen asiasanasto osoittautui käytetyimmäksi asiasanastoksi, hyvänä kakkosena tuli Allärs. Luokituksista käytetyin oli UDK. Välillä MeSH-ryhmä kokoontui erikseen muiden jatkaessa sisällönkuvailuohjeen läpikäymistä.
- **Maija Koskinen** Turun yliopiston kirjastosta esitteli MeSH-ryhmäläisille MeSH (Medical Subject Headings) - asiasanastoa ja indeksointia.
- Päivän ohjelma jatkui lounastauon jälkeen **Arne Hedmanin** esityksellä sisällönkuvailukäytäntöjen vaikutuksesta Lindaan.
- **Liisa Sten** kuvaili sisällönkuvailukäytäntöjen vaikutusta tiedonhakuun.
- **Tarja Turunen** Kuopion yliopiston kirjastosta käsitteli sisällönkuvailua ja tiedonhakua käyttäjän ja tiedonhakijan näkökulmasta.
- Lopuksi **Lassi Lager** esitteli minkälaisia hakuja WebVoyagesta tehdään. Suosituin Lindan perushaun tyypeistä oli tekijähaku. Tarkennetussa haussa suosituimmaksi hakutyyppiä osoittautui sanahaku.
- Tilaisuuden lopuksi oli tarjolla puolen tunnin verran keskustelua.

Aikaisempi Sisällönkuvailuohje 2013

<https://www.kiwi.fi/display/ohjaus/Materiaalit?preview=/77366122/77367188/Sis%C3%A4ll%C3%B6nkuvailuohje%20MARC%2021%20-formaattia%20varten%202013.pdf>

- Asiasanoituksessa tulee välttää eri sanastojen päällekkäisten termien ja ketjutettujen asiasanojen käyttöä tietokantojen (erityisesti Melindan) yhtenäisen sisällönkuvailun toteutumiseksi.
- Käytetään Yleistä suomalaista asiasanastoa / Allmän tesaarus på svenska (YSA/Allärs) aina kun se on mahdollista.
- Kaikkia sanastoja, myös vieraskielisiä, voidaan käyttää.
- Riippumatta kuvailtavan aineiston kielestä voidaan käyttää erikielisiä asiasanoja.

Huom! On myös asiasanastoja joiden rakenteeseen ja/tai indeksointikäytäntöön kuuluvat ketjut, esim. LCSH, MeSH, sao. Myös YSAssa on joitakin auktorisoituja ketjuja.

1. Asiasanat voivat olla asiasanastojen sanoja, vapaita/kirjastokohtaisia asiasanoja, henkilönnimiä, yhteisönnimiä, kokousten nimiä, teosten nimiä tai maantieteellisiä nimiä
2. Asiasanastoa käytettäessä on aina varmistettava käytetyn sanaston voimassaolevasta versiosta asiasanan oikea muoto. Termien tarkistaminen asiasanastoista on välttämätöntä, koska tietokantaan on voitu tallentaa sanastoon kuulumattomia asiasanoja ja näin virheellisen muodon käyttö kumuloituu, vaikka haettaisiinkin aikaisemmin tallennettuja asiasanoja omasta tietokannasta.
 - Melindassa tulee korjata asiasanojen virheellisiä kirjoitusasuja ja MARC 21-formaatin rakenteen rikkomuksia, esim. asiasana väärässä kentässä.
3. Sanastoista voi olla käytettävissä erikielisiä versioita, kuten YSA/Allärs tai MeSH/FinMeSH/SweMeSH. Vaikka kirjastossa indeksoitaisiinkin vain esim. suomenkielisellä YSAlla, voivat julkaisun asiasisältöä kuvaavat termit tietokannassa olla eri kielillä, sillä kopioitaessa tietueita eri tietokannoista (LINDA, LIBRIS, LC jne.) saadaan niin englannin- kuin ruotsinkielisiäkin asiasanoja, jotka yleensä jätetään tietueeseen. Näin saadaan myös asiasanoja sanastoista/tesauruksista, joita ei yleensä käytetä Suomen Voyager /Aleph –kirjastoissa
4. Suomalaisen asiasanastojen yleisnimiset asiasanat kirjoitetaan yleensä pienellä alkukirjaimella (esim. YSA, FinMeSH, Hoidokki). Sanastoihin kuulumattomat "vapaat", yleisnimiset asiasanat kirjoitetaan aina pienellä alkukirjaimella.

650- KONTROLLOIDUN ASIASANASTON ASIASANA

- Välimerkitys ja isojen/pienien alkukirjainten käyttö noudattaa kunkin asiasanaston käytäntöjä.
- Suomalaisen sanastojen yleisnimiset asiasanat kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella eikä loppuun tule pistettä.
- Kopioitujen tietueiden asiasanat jätetään kunkin sanaston mukaiseen kirjoitusasuun. Esim. MeSH- ja sao -asiasanojen osalta noudatetaan asiasanaston mukaista kirjoitusasua.
- Vapaat asiasanat merkitään kenttään 653. 650-kentän 2. indikaattorin arvoa 4 käytetään vain sellaisten kontrolloitujen sanastojen sanoissa, joiden koodia ei löydy LC:n MARC 21 -koodiliistasta.
- Henkilön- ja yhteisönnimiä ei saa laittaa 650-kentän ketjuihin vaan ne merkitään aina 600- tai 610-kenttään.

Osakenttä #x

- Osakenttää #x ei suositella toistettavaksi.
- Luettelointiformaatti sallii toiston, mutta sisällönkuvailun kannalta tämä ei ole suositeltavaa.

Osakenttä #z (vrt. kenttä 651)

- Suositellaan kentän 651 käyttämistä

Osakenttä #y

- Suositellaan kentän 648 käyttämistä

Asiasanaston asiasana, muut kuin LCSH, MeSH

- 1.indik. 7
- Jos asiasana on asiasanaston asiasana, 2. indikaattorin arvoksi tulee 7 ja osakenttään #2 tulee käytetyn asiasanaston lyhenne

651 - MAANTIETEELLINEN NIMI ASIASANANA

Suomenkieliset paikannimet laitetaan tähän kenttään YSA-terminä, vaikka niitä ei olisi vahvistettu sanastossa. Siis ei käytetä kenttää 653.

- Maantieteellisiä nimiä voivat olla esim.
 - maanosat
 - maat, valtiot
 - alueiden yhteisnimet, esim., Lähi-itä, Pohjoiskalotti
 - läänit, maakunnat, kaupungit, kunnat, kaupunginosat, kylät, kadunnimet
 - vesistöt, meret, järvet, joet
 - vuoristot, tunturit, vaarat
 - historialliset paikannimet, esim. Akaa, Itävalta-Unkari, Bysantti, Vanha Suomi

Huom!

- maiden ryhmänimet kuten EU-maat, arabimaat, kehitysmaat jne. tallennetaan kenttään 650 osakenttään ₧a. (löytyykö YSO:sta?)
- Hierarkia laajemmasta suppeampaan, esim. 651_7 ₧a Helsinki ₧z Kallio ₧2 ysa.
- Jos maantieteellisellä nimellä on asiasanoituksen kielellä vastine, käytetään sitä asiasanana.
- Maantieteellisiä nimiä löytyy VESA-verkkosanastosta <http://vesa.lib.helsinki.fi/>
- Suositeltavaa on käyttää YSAn ja Allärsin auktorisoituja ketjuja maantieteellisissä nimissä, mutta muissa se ei ole välttämätöntä.
- Suomenkieliset maantieteelliset nimet merkitään YSAn asiasanoiksi, ruotsinkieliset Allärsin asiasanoiksi (elleivät ne sisälly johonkin erikoissanastoon). Esim. 651_7 ₧a Tukholma ₧2 ysa.

Osakenttien ₧x, ₧z, ₧y toistamista ei suositella.

Esim.

651_7 ₧a Ruotsi ₧2 ysa

651_7 ₧a Tukholma ₧2 ysa

651_7 ₧a Ilomantsi ₧z Möhkö ₧2 ysa

651_7 ₧a Pyhäjärvi ₧z Säkylä ₧2 ysa

651_2 ₧a Finland ₧x epidemiology.

651_0 ₧a Finland